

nam non causabat simpliciter immortalitatem, sed secundum quid tantum, quia non poterat præstare corpori ut nunquam dissolvi posset. Cum enim virtus ejuscumque corporis sit finita, hæc ligni vitæ virtus erat finita; nec poterat dare corpori virtutem durandi tempore infinito; quo enim major vel minor est virtus, eo majorem vel minorem durabilitatem imprimit effectui. Lignum ergo vitæ sumptum præservabat a corruptione et debilitate ad determinatum tempus tantum, quo finito, vel homo translatus fuisset ad vitam spiritualem et æternam, vel indignis iterum sumere de ligno vitæ.

Inde colliges, primos parentes in statu innocentie indignis cibo et potu¹. Id patet ex illo *Genes.*, II, 16 et 17: *Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede; de ligno autem scientie boni et mali ne comedas.* Hæc tamen fames et sitis non erat crucians, seu ut infert molestiam, sed ut est nudus appetitus cibi et potus necessarii. Adde quod cibus non esurienti sit ingratus. Non est autem dubium quin cibus fuerit gratus primo homini. Ergo esuriit. — Quod ergo S. Aug. lib. XIV *de Civit.*, c. 26, dicit: « Cibus aderat, ne esuriret; potus, ne sitiret, » intelligendum est de fame et siti cruciante, seu inferente molestiam. Unde *ibid.*, lib. XIII, c. 20, dicit: « Alebantur aliis [lignis] quæ sumebant, ne animalia corpora molestie aliquid esuriendo ac sitiendo sentirent. »]

ARTICULUS XI

Utrum in statu innocentie fuisset generatio ad multiplicationem hominum?

[*Resp.* affirmative².

Prob. 1° ex S. Scriptura. *Genes.*, I, 28, Deus dixit primis parentibus: *Crescite et multiplicamini, et replete terram.* Ergo³.

1. *Ibid.*, a. 3, o. — 2. Hic q. 98, a. 1, o. — 3. *Ibid.* in argum. *Sed contra.*

Si contendas Deum id dixisse primis parentibus, quia præviderat eos peccaturos, et ob peccatum futuros obnoxios morti, ideoque ne, morientibus illis, cessaret genus humanum, voluisse vi istius benedictionis ante peccatum datæ, ut post peccatum vacarent generationi, ad multiplicandos homines,

Resp. 1° hanc evasionem esse merum figmentum absque ullo fundamento, et id demonstratur sive ex S. Scriptura, sive ex traditione, aut a ratione, et est contra sensum naturalem et obvium S. Scripturæ. 2° Hæc eadem verba direxit Deus ad bruta animalia, quæ non sunt capacia peccati, *ibid.*, 22. Ergo independentem a peccato verificata fuisset.

Confirmatur. Incredibile est Deum creasse hunc universum et omnia quæ in eo sunt ad usum duorum dumtaxat hominum, et hos duos solos completuros fuisse numerum electorum ad cælestem patriam.

Prob. 2° ratione¹. Principalis intentio naturæ universalis est ad id quod est semper et perpetuum; ad temporale vero non est nisi in quantum ordinatur ad aliud quod sit perpetuum; alioquin, eo temporali corrupto, cassa et frustanea maneret principalis intentio naturæ universalis. Atqui in rebus corruptibilibus nihil est perpetuum et semper manens, nisi species; substantiæ vero incorruptibiles semper manent, non solum secundum speciem, sed etiam secundum individua. Ergo, licet in substantiis incorruptibilibus, non solum species, sed ipsa etiam individua sint de principali intentione naturæ universalis, in rebus corruptibilibus tamen solum bonum speciei, non vero individui, est de principali intentione naturæ universalis, et ad conservationem speciei generatio ordinatur. — Subsumo. Atqui homo est quasi medium inter naturas corruptibiles et naturas incorruptibiles; constat enim corpore, quod est corruptibile, et anima, quæ est incorruptibilis. Ergo, licet ex parte corporis competat ei generatio ut servetur bonum speciei, ex parte tamen animæ competit quod

1. *Ibid.*, o.

multitudo individuorum sit per se intenta a natura universali, seu potius ab authore naturæ, qui solus est animarum humanarum creator; consequenter quod generatio ad multiplicationem hominum fuisset in statu innocentiae.

Confirmatur. Si in statu innocentiae solum bonum speciei fuisset de intentione naturæ, Adam solus, et non Eva, debuisset creari immortalis, siquidem in eo solo sufficienter conservata fuisset species humana.

Prob. 3° ab inconvenienti¹. Si in statu innocentiae non fuisset generatio ad multiplicationem generis humani, sequitur quod peccatum necessarium erat ad tantum bonum qualis est multiplicatio generis humani, et maxime electorum. Atqui peccatum nullo modo supponi potest necessarium. Ergo independenter a peccato fuisset multiplicatio generis humani.]

ARTICULUS XII

Utrum in statu innocentiae homines nati fuissent iusti?

[*Resp. affirmative.* In statu innocentiae homines nati fuissent in iustitia originali, consequenter in gratia sanctificante, quæ est radix iustitiæ originalis².

Prob. 1°. Naturaliter homo generat sibi simile secundum speciem. Unde quæcumque accidentia consequuntur naturam speciei, in his necesse est quod filii parentibus simulentur, nisi sit error in operatione naturæ, qui in statu innocentiae non fuisset. In accidentibus autem individualibus non est necesse quod filii parentibus simulentur. Atqui iustitia originalis in qua primus homo conditus fuit, erat accidens naturæ speciei, non quasi ex principiis speciei causatum, sed tantum sicut quoddam bonum divinitus datum toti naturæ³. Ergo.

Prob. 2°. Iustitia originalis erat donum divinitus conces-

1. Ibid., o. — 2. Hic q. 100, a. 1, o. — 3. Ibid.

sum toti naturæ humanæ. Ergo. — *Prob. ant.* Opposita sunt unius generis. Atqui peccatum originale, quod opponitur iustitiæ originali, est peccatum naturæ; unde traducitur a parentibus in posteros¹. Ergo.

Et hoc est quod Anselmus docet, dicens lib. *de Conceptu Virginis*, c. 10: « Simul cum rationalem haberent animam, iusti essent quos generaret homo, si non peccaret. »

Petes utrum in statu innocentiae homines fuissent nati confirmati in iustitia.

*Resp. negative*².

Prob. Pueri in sua nativitate non habuissent plus perfectionis quam eorum parentes in statu generationis. Atqui parentes, quamdiu genuissent, non fuissent confirmati in gratia. Ergo. — *Prob. min.* Creatura rationalis, de lege ordinaria et secluso speciali privilegio, non confirmatur in iustitia, nisi per claram Dei visionem, cui viso non potest non inhærere, cum ipse sit essentia bonitatis, a qua possessa nullus potest averti, siquidem nihil desideratur et amatur nisi sub ratione boni. Ergo.

Dixi, *secluso speciali privilegio*, quale concessum est beatæ et immaculatæ Virgini Mariæ.]

ARTICULUS XIII

Utrum in statu innocentiae homines nati fuissent perfecti in scientia?

[*Resp. negative*³. Pueri in statu innocentiae non fuissent nati perfecti in scientia, facile tamen processu temporis eam acquisivissent.

Prob. prima pars. De his quæ sunt supra naturam soli authoritati creditur; unde, ubi authoritas deficit, sequi debemus naturæ conditionem. Atqui naturale est homini

1. Ibid. — 2. Ibid., a. 2, o. — 3. Hic q. 101, a. 1, o.

non habere scientiam congenitam, sed paulatim per sensus acquirere; nec contrarium habemus revelatum pro posteris Adæ innocentis. Ergo.

Prob. secunda pars. Homines in statu innocentiae habuissent plures praeogativas, tam ex parte corporis quam ex parte animæ, quibus juvarentur ad acquirendas scientias, sive addiscendo a parentibus, sive inveniend. Ex parte corporis, juvaret impassibilitas, perpetua valetudo, firmitas virium et integritas sensuum tam exteriorum quam interiorum; ex parte animæ, ingenium perspicacissimum, memoria facillima, iudicium excellentissimum et propensio ad sciendum. Ergo.

Inde inferes quod in statu innocentiae pueri non habuissent a nativitate perfectum rationis usum¹. Etenim perfectus usus rationis pendet ex usu perfecto virium sensitivarum; unde, ligato sensu et impeditis viribus sensitivis, homo perfectum usum rationis non habet, ut patet in dormientibus et phræneticis. Atqui, in statu innocentiae, in infantibus, sicut nunc, impeditus fuisset perfectus usus virium sensitivarum per imperfectam dispositionem cerebri. Ergo. Habuissent tamen perfectiorem usum rationis quam nunc, quantum ad ea quæ ad illos pertinebant secundum statum puerilem.]

ARTICULUS XIV

Quodnam fuerit primum peccatum protoparentum nostrorum?

[Dico: Primum peccatum protoparentum nostrorum fuit superbia².

Prob. 1° ex S. Scriptura³. *Eccli.*, x, 14 et 15, dicitur: *Initium superbiae hominis, hoc est, primus superbiae ho-*

1. *Ibid.*, a. 2, o. — 2. 2^a 2^a, q. 163, a. 1, o. — 3. *Ibid.*, in arg. *Sed contra.*

minis actus, *apostatare a Deo, quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor ejus; quoniam initium omnis peccati superbia.* Ubi manifestum est sermonem esse de primo peccato hominis, et non angeli. Item, *Tob.*, iv, 14, Tobias morti proximus filium suum his verbis hortatur: *Superbiam ne unquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas; in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio; scilicet, ut patet, inter homines.*

Prob. 2° ex Patribus. S. Aug., lib. XI *de Genes. ad litt.*, c. 5, n. 7: « Nec arbitrandum est quod esset hominem dejecturus iste tentator, nisi præcessisset in anima hominis quædam elatio comprimenda, ut per humiliationem peccati, quam de se falso præsumpserit disceret. » Et lib. XIV *de Civit.*, c. 13, n. 1: « In occulto mali esse ceperunt, ut in apertam inobedientiam laberentur. Non enim ad malum opus perveniretur, nisi præcessisset mala voluntas. Porro malæ voluntatis initium quod potuit esse, nisi superbia? *Initium enim omnis peccati superbia.* »

S. Ambros., serm. 14 in *Psal.* cxviii: « Superbia hominem prima deiecit. » S. Prosper, lib. II *de Vita contemplat.*, c. 19, de primis parentibus dicit: « Non desererent Deum, nisi superbirent et similitudinem Dei miserabiliter appetiissent. » S. Leo, serm. 5 *de Nativ.*, vocat vulnera superbiae ea quæ inflicta fuerunt generi humano ex parte Adæ. S. Greg., lib. XXXIV *Moral.*, c. 17, postquam refulit illud *Eccli.*: *Initium omnis peccati superbia*, subjungit: « Per hanc enim ipse [diabolus] succubuit, per hanc sequentem hominem stravit. »

Prob. 3° ratione¹. Primi parentes non potuerunt peccare ex affectu alicujus objecti sensibilis, in quod concupiscentia immediate ferretur. Cum tunc appetitus inferior esset perfecte subjectus rationi, et ratio Deo, appetitus inferior non poterat deordinari, nisi superior prius deficeret a Deo. Ergo primo peccaverunt primi parentes ex appetitu boni spiritualis quod cupierunt adipisci ultra

1. *Ibid.* a. 1, o.

mensuram sibi competentem, et hoc est nimius amor propriæ excellentiæ, idemque superbia.

Dices : Primi parentes non appetierunt similitudinem Dei, nisi quia crediderunt vera esse quæ serpens dixit, *Genes.*, III, 4 et 5 : *Nequaquam morte moriemini...*, sed *eritis sicut dii, scientes bonum et malum*. Atqui hic est error contra fidem. Ergo primum peccatum protoparentum est infidelitas. — Prob. min. 1° Non poterant credere esse verum quod dixit serpens : *Nequaquam moriemini*, nisi crederent esse falsum quod dixerat Deus : *Morte moriemini*, et hic est error contra fidem. 2° Non poterant sine errore in fide credere similitudinem Dei posse ab eis acquiri. Ergo.

Resp. Nego min. Ad probat. *dist.* ant. pro utraque parte. Quoad primam, ex verbis serpentis : *Nequaquam moriemini*, primi parentes non potuerunt credere Deum fuisse mentitum, sed crediderunt aut dubitaverunt num esset pœna absolute et irremissibiliter statuta, an tantum comminatio remissibilis. Hoc verum apparet præsertim ex parte Adami, qui videbat Evam adhuc vivere post esum fructus vetiti : et hic error non est contra fidem. Ad secundam partem, ex verbis sequentibus : *Eritis sicut dii*, etc., non crediderunt similitudinem Dei se adipisci posse ad æqualitatem : quod esset contra fidem; sed cupiebant tantum similitudinem secundum quamdam imitationem seu participationem in scientia, quod non est impossibile, nec ideo contra fidem.

Cæterum observandum est quod, quamvis superbia primum hominis peccatum fuerit, non fuit tamen solum, sed plura fuerunt ei conjuncta. Itaque

Secundum Evæ peccatum fuit infidelitas seu error quo creditit vera esse verba serpentis, videlicet Deum prohibuisse primis parentibus esum ligni scientiæ boni et mali, ne ad ejus similitudinem pervenirent, « tamquam hoc tantum bonum creaturæ suæ creator inviderit, » ut ait S. Aug., lib. XII *de Genes. ad litt.*, c. 42, n. 60.

Tertium fuit gula, ut constat ex his verbis *Genes.*, III, 6 : *Vidit mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et*

pulchrum oculis, aspectuque delectabile, et tulit de fructu illius, et comedit.

Quartum fuit realis manducatio hujus fructus, adeoque specialis inobedientia, quæ fuit consummatio transgressionis præcepti positivi.

Quintum fuit scandalum, quatenus nempe induxit virum ad peccatum.

Secundum peccatum Adæ fuit inordinatus amor uxoris. Colligitur ex eo quod, pro excusatione, responderit Deo culpam exprobranti, *Genes.*, III, 12 : *Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno, et comedi.*

Tertium fuit gula, seu nimius appetitus comedendi fructum vetitum, quem videbat pulcherrimum et audiebat suavissimum.

Quartum fuit specialis inobedientia, seu actualis manducatio fructus vetiti, quæ fuit consummatio transgressionis præcepti positivi, ut in Eva.

Restat vero non levis difficultas : an scilicet Adam fuerit seductus.

Ex una parte negat Apostolus, I *Tim.*, II, 13 et 14, ubi volens ostendere quod vir et non mulier debeat docere, hanc duplicem rationem affert : *Adam enim primus formatus est, deinde Eva : et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit*, indicans his verbis quod, cum mulier non vigeat eodem judicio et vigore animi quo vir, quod patet quia vir non fuit seductus, et ipsa fuit seducta, facilius quam vir induceretur in errorem, sicque non est idonea ad docendum.

Ex altera parte SS. Patres communiter censent Adamum fuisse seductum, quorum testimonia longius foret et non est necessarium retexere. Et quidem Adamum non secus ac Evam credidisse serpenti dicenti : *Nequaquam morte moriemini...*, sed *eritis sicut dii, scientes bonum et malum*; ideoque pariter fuisse seductum, colligitur ex ironica increpatione Dei. Si enim his verbis serpentis non credidisset Adam, Deus illi inobedientiam exprobrando ironice non dixisset, *Genes.*, III, 22 : *Ecce Adam quasi unus ex*

nobis factus est, sciens bonum et malum; hæc enim alludunt ad verba serpentis.

Ad horum conciliationem, missis variis explicationibus quæ difficultatem plene non solvunt, sic distinguendas esse seductiones videtur. Alia est seductio in errorem formaliter contra fidem; alia est seductio in peccatum, seu etiam in errorem qui non est formaliter contra fidem, sed materialiter tantum. Adam itaque seductus fuit in peccatum, seu etiam in errorem, vel quia dubitavit an pœna mortis esset irremissibiliter statuta, an esset tantum comminatio remissibilis, vel quia credidit esum ligni vetiti, ratione levitatis materiæ, esse leve peccatum, vel quia credidit quod per hunc esum acquireret aliquam et imperfectam Dei similitudinem in scientia boni et mali. Isti autem errores non sunt formaliter et aperte contra fidem, sed materialiter tantum. At Eva seducta fuit in errorem formaliter et aperte contra fidem, quatenus reflectens ad verba serpentis: *Cur præcepit vobis Deus?* etc., credidit, juxta S. Aug., lib. XI *de Genes. ad litt.*, c. 42, n. 58, et S. Thomam, hic ad 4 et expressius a. 4, o, Deum ex invidia prohibuisse ipsi et Adæ esum ligni scientiæ boni et mali, ne ad ejus similitudinem pervenirent, sicque voluit habere aliquid contra Dei voluntatem; quod est formaliter et aperte errare contra fidem. Non autem id credidit Adam, sicque verum est quod dicit Apostolus, conformiter ad suum scopum, quod Adam non fuit seductus, et Eva fuit seducta. Qui enim facile seducitur in errorem formaliter contra fidem, magis est ineptus ad docendum ea quæ sunt fidei, quam qui seducitur tantum in peccatum aut in errorem materiale. Unde, quando quidam Patres accusant Adamum infidelitatis, aut dicunt eum amisisse fidem, intelligendi sunt de infidelitate et fide materialiter sumptis.]

ARTICULUS XV

Quenam fuerit gravitas peccati primorum parentum?

[Duo hic quærentur: primum, utrum peccatum primorum parentum fuerit omnium peccatorum gravissimum; secundum, quodnam fuerit gravius peccatum, Adæ an Evæ.

Dico 1°: Peccatum primi hominis non fuit omnium peccatorum gravissimum simpliciter, sed tantum secundum quid¹.

Prob. prima pars. Illud peccatum dicitur gravissimum simpliciter, quod est tale secundum speciem et ex objecto. Atqui peccatum primi parentis, quod fuit superbia, non fuit gravissimum secundum speciem et ex objecto; peccata enim quæ sunt directe contra Deum, ut odium et contemptus formalis Dei, item alia quæ opponuntur virtutibus theologicis, sunt hac ratione graviora quam superbia. Ergo.

Prob. secunda pars². Illud peccatum dicitur secundum quid gravissimum, quod est tale secundum aliquam circumstantiam. Atqui peccatum primi hominis fuit gravissimum: 1° ratione conditionis personæ peccantis, cui erat facillimum non peccare, cum nihil haberet intrinsecus quod ipsam ad peccandum impelleret: unde S. Aug., lib. XIV *de Civit.*, c. 15, n. 4, dicit: « Quisquis hujusmodi damnationem vel nimiam vel injustam putat, metiri profecto nescit quanta fuerit iniquitas in peccando, ubi erat tanta non peccandi facilitas. » 2° Ratione nocuenti; hoc enim peccatum infecit totam naturam humanam.

Dico 2°: Si peccatum Adæ et Evæ consideretur secundum genus, utrumque fuit æquale³, quia utrumque fuit superbia. Hanc æqualitatem asserit Aug., lib. XI *de Genes. ad litt.*, c. 35, n. 48, dicens de muliere: « Nec ista confi-

1. 2^a 2^a, q. 163, a. 3, o. — 2. Ibid. — 3. Ibid., a. 4, o.

tetur peccatum, sed in alterum refert, impari sexu, pari fastu. » Si consideretur secundum speciem, peccatum Evæ fuit gravius, quia credidit serpenti, non solum affirmanti, *Genes.*, III, 5 : *Eritis sicut dii*, sed etiam dicenti : *Scit enim Deus quod in quocumque die comederetis ex eo, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii, scientes bonum et malum*. Sic credidit Deum prohibuisse esum hujus ligni ex invidia, ne illum fructum manducando fierent Deo similes. Consequenter appetiit similitudinem divinam, contra agnitam Dei voluntatem. At id non credidit Adam, et ideo non appetiit divinam similitudinem contra Dei agnitam voluntatem, sed ut possibilem obtentu per seipsum. Sic gravior fuit superbia Evæ quam Adæ. Si vero consideretur utrumque peccatum ex conditione personæ peccantis, gravius peccavit Adam quam Eva, quia erat illa longe perfectior secundum animam.

Itaque, ut summam resolvatur quæstio, peccatum Evæ fuit simpliciter et absolute gravius peccato Adæ, peccatum autem Adæ fuit gravius secundum quid. Et hinc solvuntur argumenta quæ opponi possent.]

ARTICULUS XVI

Quæ fuerint pænæ peccati primorum parentum?

[Dico : Prima pænâ peccati primorum parentum utriusque communis, per se et a Deo directe imposita, est amissio justitiæ originalis et supernaturalium donorum illi annexorum¹.

Prob. Homini in prima sui institutione hoc beneficium fuerat collatum divinitus, ut quamdiu mens ejus esset Deo subjecta, quod habebat per gratiam sanctificantem, omnes vires inferiores animæ subicerentur rationi, et corpus animæ, et in hoc sita erat justitia originalis. Cum ergo homo per peccatum amiserit gratiam, mens ejus a

1. 2^a 2^a, q. 164, a. 1, o.

divina subiectione recessit, et inde consecutum est quod nec vires inferiores subicerentur amplius totaliter rationi, nec corpus animæ; atque hinc necessitas moriendi, defectus corporales et omnes hujus vitæ pœnalitates, quæ dicuntur pænæ primi peccati. Et hæc statim post peccatum homo passus est.

Secunda pænâ etiam utrique parenti communis est mors¹, juxta illud Dei ad Adamum, *Genes.*, II, 17 : *In quocumque die comederis ex eo, morte morieris*. Et patet, quamvis ex se mors fuerit naturalis. Etenim privatio propter culpam beneficii accepti est pænâ. Atqui primi parentes fuerant ex mero beneficio creatoris immortalitate donati, ut antea probavimus. Ergo mors est pænâ seu saltem pœnalitas peccati, quod in idem recidit. Unde Apostolus, *Rom.*, V, 12 : *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*.

Prima pænâ mulieri propria explicatur his verbis *Genes.*, III, 16 : *Multiplicabo ærumnas tuas et conceptus tuos*². Intellige multiplicationem conceptuum, non quoad substantiam et conceptionem prolis, sic enim etiam fuisset in statu innocentiae, sed propter multitudinem afflictionum quas mulier patitur ex hoc quod portat fœtum conceptum in utero suo. Quo pacto feminae quæ virginitatem colunt, aut sunt steriles, huic pænâ etiam subjiciuntur, saltem ex parte, propter conditionem propriam sui sexus. Adde quod sterilitas in conjugatis sit pænâ æquivalens incommodis conceptus.

Secunda pænâ mulieris sic enuntiatur, *ibid.* : *In dolore paries filios tuos*. In statu enim innocentiae mulieres absque dolore peperissent.

Tertia pænâ mulieris ita exponitur, *ibid.* : *Sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui*. In statu innocentiae mulier certe viro subjecta fuit, sed hæc subjectio grata et

1. *Ibid.* — 4. *Ibid.*, a. 2, ad 2.

libera erat, quia mulier nonnisi justa et rationabilia desiderabat, et autoritas viri non erat despotica, sed amore temperata. Nunc vero hic ordo sæpe, propter concupiscentiam inordinatam ex utraque parte, turbatur, unde exsurgunt desideria intempestiva in uxore et dominatio excessiva in viro, et consequenter dissidia quæ pacem turbant et violentiam provocant.

Pœna propria homini continetur his verbis, *ibid.*, 17-19: *Maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. Spinæ et tribulos germinabit tibi, et comedes herbam terræ. In sudore vultus tui vesceris frum, donec revertaris in terram de qua sumptus es.* Ubi observandum: 1º Terra dicitur *maledicta*, non quod mutata fuerit, sed quia quæ prius, benedicta a Deo, debebat omnia homini producere post levem et jucundum laborem, nunc relicta suæ nativæ sterilitati, nihil profert, nisi gravissimis laboribus exulta. 2º Ante peccatum germinasset spinas et tribulos, sed non *tibi*, id est infensa homini. 3º Homo pane vesci debet *in sudore vultus*. Per panem intelligitur quicumque cibus et generatim omnia vitæ necessaria aut utilia, quæ nonnisi magno et duro labore comparari possunt. Et hoc in cujusvis generis conditionibus invenitur, quia, ut dicitur *Job*, v, 7, *homo nascitur ad laborem.*]

ARTICULUS XVII

Utrum primi parentes pœnitentiam egerint et salutem consecuti fuerint?

[Dico 1º: Adam pœnitentiam egit de peccato suo, et veniam obtinuit.

Prob. 1º ex S. Scriptura. *Sap.*, x, 1 et 2: *Hæc (sapientia) illum qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, et eduxit illum a delicto suo.* Atqui educere a delicto, est liberare a peccato, quod fieri non potest sine pœnitentia. Ergo.

Prob. 2º ex SS. Patribus. Aug., lib. VI *Operis imperf. contra Julian.*, c. 30: « Ita ea quæ Deus fuerat comminatus, legimus subsecuta, ut intelligamus ad hoc profuisse illam veniam, ne homo qui tanta mala commiserat sempiterno pro eis supplicio plecteretur. Erat ergo et primo homini ad quam rem proficeret pœnitentia, id est, ut eum diuturna, non tamen æterna pœna puniret. » Greg. Magn., lib. VI, epist. 31: « Adam postmodum per pœnitentiam ad vitam rediit. »

Suadetur ex benignitate qua Deus Adamum correxerat et punivit, et firmabitur ex conclusione sequenti. Unde

Dico 2º: Adam æternam salutem consecutus est.

Prob. 1º ex S. Scriptura. *Sap.*, ix, 19, dicitur: *Per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi, Domine, a principio.* Et statim primus designatur Adam, *ibid.*, x, 1 et 2, his verbis: *Hæc illum qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum... eduxit a delicto suo.* Non solet autem S. Scriptura dicere de damnatis quod placuerunt Deo, nec quod fuerunt educti a delicto suo. Ergo.

Prob. 2º ex SS. Patribus, præsertim ex Aug., qui in *Opere imperfecto* supra laudato, c. 12, dicit: « Ibi erit [in vita æterna] et ipse Adam; quoniam recte creditur Domini adventu atque in inferna descensu ab inferni vinculis jam solutus; ut primus Dei plasma, quod genitorem non habuit, sed Deum tantummodo creatorem, et secundum carnem primus pater Christi, ultra in illis vinculis non maneret, atque æterno supplicio non periret. » Et alibi, Epist. 164¹, ad Evodium, c. 3, n. 6, hoc asserit pertinere ad fidem Ecclesiæ, inquiens: « Et de illo quidem primo homine patre generis humani, quod eum inde solverit [Christus], Ecclesia fere tota consentit; quod eam non inaniter credidisse credendum est, undecumque hoc traditum sit, etiamsi canonicarum Scripturarum hinc expressa non proferatur autoritas. » Porro, si id tota fere credat Ecclesia, temerarium foret et ad minus erroneum negare.

1. Olim 99.

S. Hilarius, in *Psal.* cxix, dicit : « Adam veniæ reservatus et glorificatus in Christo est. » S. Greg. Naz., Orat. xxxi, c. 19 in *Matth.*, loquens de Adamo et Eva : « Utrumque serpens decepit, utrumque Christus passione sua salute donavit. » S. Anselmus, lib. *Cur Deus homo*, c. 16 : « Adamum et Evam ad illam pertinuisse redemptionem, dubitandum non est. » Ipsum autem loqui de redemptione quoad efficaciam, et non solum quoad sufficientiam, constat ex eo quod subjungit : « Quamvis hoc autoritas divina aperte non pronuntiet. » De redemptione enim quoad sufficientiam autoritas divina aperte pronuntiavit, *Rom.*, v, 18 : *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic per unius justitiam in omnes homines in justificationem.* Et *I Tim.*, ii, 6 : *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Et sic etiam alibi.

Quod diximus de Adamo, idem de Eva censent communiter Patres et theologi.]

TRACTATUS

DE ULTIMO FINE

D. Thomas, I^a IIe, a q. 1 ad q. 5.

DISSERTATIO I

DE ULTIMO FINE IN COMMUNI

D. Thomas, q. 1.

PROLOGUS EX S. THOMA

[« Quia, sicut Damascenus dicit lib. II *Fidei orthodox.*, c. 12, homo factus ad imaginem Dei dicitur, secundum quod per imaginem significatur « intellectualem et arbitrium liberum, et per se potestativum¹; » postquam prædictum est de exemplari, scilicet de Deo, et de his quæ processerunt ex divina potestate secundum ejus voluntatem, restat ut consideremus de ejus imagine, id est de homine, secundum quod est ipse est suorum operum principium, quasi liberum arbitrium habens et suorum operum potestatem. »]

ARTICULUS I

Quid et quotuplex sit finis?

Finis, relictis variis acceptionibus, sumitur hic pro illa

1. Seu potestatem sui ipsius habens, quod proinde liberi arbitrii nomine designatur.